

Οδηγός συλλογικής επιβίωσης σε καιρούς μαζικής καταστροφής

Ζούμε ιστορικές στιγμές, με γιώτα κεφαλαίο. Ας ξεκαθαρίσουμε λοιπόν δύο-τρία βασικά πράγματα. Πρώτον, η κρίση δεν είναι ελληνικό φαινόμενο και δεν είναι απλώς κρίση οικονομική. Είναι παγκόσμια κρίση κερδοφορίας των αφεντικών και είναι κρίση όλων των κοινωνικών σχέσεων του καπιταλισμού. Δεύτερον, η κρίση δεν είναι μια στιγμή άτακτης και χαοτικής κατάρρευσης (αν και σαφώς περιέχει τέτοιες στιγμές), αλλά μια ιστορική διαδικασία καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης των κοινωνικών σχέσεων προς όφελος του κεφαλαίου. Επομένως, τα λεγόμενα μέτρα αντιμετώπισής της δεν είναι τίποτε άλλο παρά το μέλλον που ετοιμάζουν για μας τα αφεντικά αυτού του κόσμου. Τρίτον, η κρίση αυτή δεν επιδέχεται «πολιτικής» λύσης και δεν μπορεί να ξεπεραστεί προς όφελός μας σε κρατικό επίπεδο. Δηλαδή, δεν είναι ζήτημα κυβερνητικών αποφάσεων που θα «διαγράψουν το χρέος», θα «καταργήσουν τα μέτρα» και θα «φέρουν την ανάπτυξη», σαν να πρόκειται να εξαφανιστεί η κρίση ως δια μαγείας στους διαδρόμους των κοινοβουλίων. Αντίθετα, πρέπει να τονίσουμε ότι η απάντηση στην κρίση προς όφελος των από κάτω βρίσκεται στην ταξική πάλη και τον κοινωνικό ανταγωνισμό ενάντια στην ένταση της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης.

Από το '10 κι έπειτα, ξεκίνησε ένας μεγάλος κύκλος αγώνων ενάντια στην πολιτική της λιτότητας και την υποτίμηση της ζωής μας, τόσο στους χώρους εργασίας του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα όσο και στα πεδία κοινωνικής αναπαραγωγής μας (τις συγκοινωνίες, την εκπαίδευση, την περίθαλψη, την ηλεκτροδότηση κλπ). Οι πιο μαζικές και συγκρουσιακές στιγμές αυτού του κύκλου αγώνων πήραν τη μορφή των μαχητικών διαδηλώσεων, είτε με γενική απεργία είτε χωρίς. Οι αγώνες αυτοί έδειξαν τόσο τη δύναμη όσο και τα όριά τους. Από τη μία πλευρά, έφεραν μαζικά κόσμο στο δρόμο με αποφασιστικό και συγκρουσιακό τρόπο, προκάλεσαν σημαντική πολιτική αστάθεια και αρκετές ρωγμές στην εφαρμογή των προγραμμάτων λιτότητας και δημιούργησαν πλήθος δομών αυτοοργάνωσης και αλληλεγγύης στις γειτονίες της πόλης. Από την άλλη πλευρά, εγκλωβίστηκαν στην αντιμνημονιακή ρητορική, δημιούργησαν τη μαζική προσδοκία μιας «μεγάλης νύχτας» όπου θα ανάγκαζε την κεντρική πολιτική σκηνή να πάρει πίσω όλα τα μέτρα (ή και να φύγει με ελικόπτερα) και εν τέλει δεν κατέφεραν να φέρουν άμεσα και υλικά αποτελέσματα που να βελτιώνουν τις συνθήκες ζωής των εκμεταλλεόμενων.

Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον, και μετά από μια σταδιακή αγωνιστική ύφεση δύο χρόνων λόγω της τρομοκρατικής διαχείρισης Σαμαρά, σχηματίστηκε η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ τον Ιανουάριο του '15. Η συγκυβέρνηση προμείωσε την αντιμνημονιακή πατριωτική ρητορική, περιλαμβάνοντας ταυτόχρονα την αριστερή και τη δεξιά εκδοχή της. Επιπλέον, η τακτική του ΣΥΡΙΖΑ έθετε πριν τις εκλογές αντικειμενικά όρια στους αγώνες, καθώς άμεσα ή έμμεσα υποσχόταν τη δικαίωσή τους σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο αφότου θα γινόταν κυβέρνηση, θάβοντας έτσι σε αρκετές περιπτώσεις τόσο τα ταξικά επίδικα αυτών των αγώνων, όσο και τις δυνατότητες αυτόνομης οργάνωσης των αγωνιζόμενων. Σ' αυτήν την κατεύθυνση ήταν και οι προεκλογικές του υποσχέσεις προς πάσα κατεύθυνση ότι θα καταργήσει νομοθετικά το μνημόνιο και όλους τους εφαρμοστικούς του νόμους την επομένη κιόλας της εκλογής του. Το περιεχόμενο της ψήφου στον ΣΥΡΙΖΑ είχε παρόμοια χαρακτηριστικά μ' αυτά που είχε ο κύκλος αγώνων του προηγούμενου διαστήματος: ήταν ταυτόχρονα «ταξική», «εθνική» και «λαϊκή».

Κάτω από την ιδεολογική επιφάνεια της «εθνικής ομοψυχίας» της «πρώτης φοράς αριστερά», ο ΣΥΡΙΖΑ επιχείρησε να εκφράσει ταξικά συμφέροντα και κοινωνικές σχέσεις που βρίσκονται σε αντίθεση μεταξύ τους. Επιχείρησε δηλαδή να αναλάβει το ρόλο της ανασύστασης της πολιτικής μεσολάβησης του κράτους μέσα σε συνθήκες κρίσης, με τρόπο που θα εξασφάλιζε μια στοιχειώδη κοινωνική ειρήνη. Για να το κάνει αυτό, αφενός χρειάστηκε να ποντάρει (και να κερδίσει σε σημαντικό βαθμό) τη στήριξη τόσο των εργαζομένων/ανέργων, όσο και κομματιών του ντόπιου μικρού και μεγάλου κεφαλαίου. Αφετέρου, χρειάστηκε να ενσωματώσει ένα κομμάτι της παλιάς πασοκικής κρατικής γραφειοκρατίας (μαζί με τις εξασθενημένες πελατειακές του σχέσεις), αλλά και να εξασφαλίσει τη συνεργασία του βαθύως κράτους, αξιοποιώντας την προθυμία των ΑΝΕΛ να συγκυβερνήσουν. Μ' αυτόν τον τρόπο στόχευσε στη συνέχεια του κράτους τόσο ως μεσολαβητή των ταξικών συμφερόντων αλλά και ως πολιτική μορφή.

Δεν πρέπει να υπάρχει πλέον καμία αμφιβολία ότι η συγκυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ αποτελεί συνέχιση της πολιτικής της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Αυτό δε σημαίνει ότι αυτή η συνέχεια είναι απολύτως ίδια με την διαχείριση ΝΔ-ΠΑΣΟΚ. Καταρχήν, ο ΣΥΡΙΖΑ φαινόταν πρόθυμος να παραχωρήσει πράγματα σε επίπεδο δικαιωμάτων και να αφήσει πολιτικό χώρο προς τα αριστερά του, εφόσον αυτό δεν αμφισβητούσε τον πυρήνα της αναδιάρθρωσης. Δεύτερον, επιχείρησε να διαχειριστεί την κατάσταση όχι με όρους έκτακτης ανάγκης και μαζικής τρομοκρατίας, αλλά με απόσπαση κοινωνικής συναίνεσης υπό το μανδύα της αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης. Παράλληλα, καλλιεργούσε το προφίλ του σκληρού διαπραγματευτή εντός της Ευρώπης παρότι υποχωρούσε διαρκώς, ενώ ακολουθούσε την τακτική «υποσχέσεις σε χίλια μέτωπα» και εκτός των συνόρων, ποντάροντας ταυτόχρονα στην ευρωπαϊκή σταθερότητα αλλά και τις υποτιθέμενες κινήσεις εύρεσης εναλλακτικών σχεδίων.

Μετά το ναυάγιο των διαπραγματεύσεων είναι ξεκάθαρο ότι η πολιτική γραμμή του ΣΥΡΙΖΑ να διαχειριστεί την κρίση μέσω μιας «ήπιας» μνημονιακής συμφωνίας έχει αποτύχει. Έπειτα από την ανταλλαγή μνημονιακών προτάσεων με τους ευρωπαϊκούς «θεσμούς», οι οποίες διέφεραν σε συγκεκριμένα σημεία όσον αφορά την ταξική τους στόχευση, η διεξαγωγή του δημοψηφίσματος μοιάζει περισσότερο με αγώνα διατήρησής του στην εξουσία παρά με υπολογισμένη

πολιτική κίνηση που έχει μετρήσει τις συνέπειες για κάθε ενδεχόμενο. Με άλλα λόγια ο ΣΥΡΙΖΑ οδηγήθηκε αναγκαστικά στην επιλογή του δημοψηφίσματος γιατί δεν είχε την δυνατότητα να «πουλήσει» την συμφωνία που πρότειναν οι πιστωτές στο εσωτερικό της χώρας χωρίς να καταρρεύσει. Η ίδια η σπασμωδική και άκρω ανατιφατική διαχείριση που έχει κάνει από την αναγγελία του δημοψηφίσματος κι έπειτα και η αδυναμία του να προβλέψει το κλείσιμο των τραπεζών και να διαχειριστεί τις πρακτικές του συνέπειες, δείχνει ότι ο ρόλος του ως διαχειριστή της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης έχει πέσει στο κενό, ανοίγοντας το δρόμο στο ενδεχόμενο της, εδώ και χρόνια προαναγγελθείσας, επίσημης χρεωκοπίας.

Όσον αφορά το ίδιο το δημοψήφισμα πρέπει αρχικά να ξεκαθαρίσουμε ότι πρόκειται για ένα δίλλημα που τίθεται από τα επάνω σε συνθήκες υποχώρησης των κινήματιών διαδικασιών. Είναι παραπάνω από σαφές τι σημαίνει η επιλογή του ΝΑΙ στο δημοψήφισμα και τι πολιτικά αποτελέσματα θα παράξει: κατάφαση στη συνέχιση μιας σκληρής νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης και στην ραγδαία πλέον υποτίμηση της εργασίας και της ζωής, διεξαγωγή εκλογών και σχηματισμός μνημονιακής συμμαχικής κυβέρνησης, εφαρμογή νέων σκληρών μέτρων και πιθανότατα ακραία ένταση της καταστολής. Είναι επίσης σαφές ποιοι στηρίζουν αυτή την επιλογή: η συντριπτική πλειοψηφία των αφεντικών, που έχουν ξεχυθεί σε μια ομοβροντία εκβιασμών και απειλών μέσα στους εργασιακούς χώρους, όλος ο μνημονιακός συρφετός που τρομοκρατεί αποκάλυπτα σε 24ωρη βάση, όλο το σιχαμένο αστικό πολιτικό προσωπικό, αλλά και ένα τμήμα των από κάτω που είτε έχει ακόμη κάτι να χάσει είτε έχει νικηθεί από το φόβο. Από την άλλη τα πράγματα είναι λιγότερο σαφή στην επιλογή του ΟΧΙ, γιατί εδώ θα αθροιστούν αρνήσεις στη συνέχιση των «μέτρων λιτότητας» με πολύ διαφορετικά/αντιθετικά περιεχόμενα: από τα «όχι» με ταξικό πρόσημο που θα προέλθουν από το κομμάτι των από κάτω που συμμετείχε στους αγώνες της προηγούμενης περιόδου, μέχρι τα «όχι» με πατριωτικό πρόσημο από κόσμο που, ενώ δεν αντιτίθεται στη λογική της ανάθεσης, «δεν θέλει να κάνουν κουμάντο οι δανειστές». Αυτό όμως που είναι πλέον σαφές είναι το πώς θα επιχειρήσει να διαχειριστεί ένα ενδεχόμενο ΟΧΙ στο δημοψήφισμα ο ΣΥΡΙΖΑ, χρησιμοποιώντας το εργαλειακά, απλά σαν διαπραγματευτικό χαρτί, για να πετύχει στο «και πέντε» μια μνημονιακή συμφωνία που εν τέλει δεν θα φέρει καμιά ουσιαστική βελτίωση στην καθημερινή ζωή των εκμεταλλεόμενων. Παρότι οι εξελίξεις είναι απρόβλεπτες, δεν μπορούμε να φροτώσουμε σε ένα δημοψήφισμα σημασίες και νοήματα που δεν έχει, δηλαδή ότι ένα ενδεχόμενο ΟΧΙ θα οδηγήσει απαραίτητα σε απελευθέρωση μιας κοινωνικής δυναμικής μέσα από «τον αυθορμητισμό των μαζών». Από την στιγμή που οι προηγούμενες οργανωτικές μορφές της τάξης μας σε γειτονίες και εργασιακούς χώρους βρίσκονται σε κρίση, είναι υπερβολικά αισιόδοξο να πιστεύει κανείς ότι η επικράτηση του ΟΧΙ στο δημοψήφισμα θα λύσει ως δια μαγείας τα προβλήματα που προϋπήρχαν.

Σε κάθε περίπτωση για τον κόσμο του κινήματος είναι απαραίτητο να γίνουν σαφή δύο πράγματα. Πρώτον, με αφορμή το δημοψήφισμα έχει οξυνθεί η ταξική πόλωση, διαθλασμένη όμως στο πεδίο της κεντρικής πολιτικής και, προς το παρόν, αποκοιμένη από το πεδίο των εδαφικοποιημένων αγώνων. Δεύτερον, παρότι και οι δύο επιλογές του δημοψηφίσματος οδηγούν σε νέο μνημόνιο, ενδεχόμενη επικράτηση του ΝΑΙ στο δημοψήφισμα, μετά από πέντε χρόνια μιας εξοντωτικής αναδιάρθρωσης, θα αποτελέσει μια συμβολική νίκη του ταξικού εχθρού που θα πλήξει σοβαρά το συλλογικό ηθικό των εκμεταλλεόμενων και θα ρίξει βαριά την σιάα της στους ταξικούς αγώνες των επόμενων χρόνων. Θα ήταν σοβαρό λάθος να υποτιμήσουμε τις πρακτικές συνέπειες αυτής της συμβολικής νίκης.

Για εμάς είναι κοντόφθαλμο να πούμε ότι το πολιτικό επίδικο αυτής της περιόδου για όλους κι όλες εμάς συμπυκνώνεται αποκλειστικά στη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος. Αντιλαμβανόμαστε ότι για τον πολιτικοποιημένο κόσμο του κινήματος το δίλλημα είναι ανάμεσα στην στήριξη του ΟΧΙ και στην αποχή. Όμως είτε η κατάσταση πάει για εκλογές και εφαρμογή του σκληρού ευρωπαϊκού μνημονίου, είτε για εφαρμογή ενός ελάχιστου πιο ήπιου μνημονίου από την υπάρχουσα κυβέρνηση, είτε για χρεωκοπία (εντός ή εκτός ευρώ), το παιχνίδι της σχετικής καπιταλιστικής ομαλότητας και σταθερότητας φαίνεται να έχει χαθεί. Οι ουρές στα ΑΤΜ των τραπεζών, η έλλειψη ρευστότητας και η κατάσταση πανικού δεν πρόκειται να εξαφανιστούν με μια μαγική κίνηση. Κι είναι ένα μεγάλο ζήτημα να καταφέρουμε αφενός να επιβιώσουμε και να μην τρελαθούμε και αφετέρου να σταθούμε συλλογικά στο δρόμο. Υπάρχουν λοιπόν μια σειρά από επείγοντα ταξικά και κοινωνικά επίδικα που πρέπει να απαντήσουμε άμεσα, οργανωμένα και συλλογικά, ώστε να μην τα απαντήσει ο φόβος κι η βαρβαρότητα (κρατική και διάχυτη) για λογαριασμό μας. Πρώτον, πρέπει να βρούμε τρόπο να διασφαλίσουμε εμείς οι ίδιοι τους μισθούς μας, αποσπώντας άμεσα από τα αφεντικά αυτά που μας χρωστάνε, χωρίς περιστροφές. Δεύτερον, πρέπει να καταφέρουμε να διασφαλίσουμε μια κοινωνική στάση πληρωμών ώστε να μην πληρώσουμε ούτε ευρώ (ούτε δραχμή; ούτε ρούβλι;) σε τηλέφωνο, ρεύμα, ενοίκιο, μεταφορές, περίθαλψη. Τρίτον, πρέπει να βρούμε έναν συλλογικό τρόπο να απαντήσουμε στο ζήτημα των φαρμάκων και των ειδών πρώτης ανάγκης, ώστε να αποτελέσουμε ανάχωμα σε φαινόμενα κανιβαλισμού, επιβάλλοντας στα αφεντικά την δωρεάν παροχή τους σε σουπερ-μάρκετ και φαρμακεία. Πρέπει, τέλος, να αξιοποιήσουμε τον πλούτο των κοινωνικών μας σχέσεων ώστε να δημιουργήσουμε (ή να επεκτείνουμε ήδη υπάρχοντα) δίκτυα επικοινωνίας και συζήτησης, χώρους και χρόνους συνέντευξης, ώστε να αποτελέσουν πραγματικές κοινότητες μοιράσματος και αγώνα. Να στηρίξουμε η μία τον άλλο, να βρούμε άμεσα συλλογικούς τρόπους να καλύψουμε τις ανάγκες μας, πριν πέσουν να μας πλακώσουν.